

Dokončení projektu MASTER

Dne 12. září 2001 byla v Lucemburku předložena závěrečná zpráva o průběhu a výsledcích projektu MASTER (*Manuscript Access through STandard for Electronic Records*). Bylo by tedy dobré i pro domácího zájemce zrekapitulovat nejpodstatnější fakta a podat mu informaci o budoucích perspektivách.

Projektu MASTER se účastnilo šest řádných partnerů (*De Montfort University, Leicester; The Centre for Technology and the Arts, Velká Británie; Koninklijke Bibliothek (The Royal Library), Haag, Nizozemsko; L'Institut de recherche et d'histoire des textes, Paříž, Francie; Det Arnamagnaeen Institute, Kodaň, Dánsko; Národní knihovna České republiky, Praha, Česko; University of Oxford, Humanities Computing Unit, Oxford, Velká Británie*) a jeden partner asociovaný (*The Bildarchiv Foto, Marburg, Německo*). Cíl projektu byl trojjediný: jednak vytvořit standard pro elektronické zpracování rukopisů, jednak zajistit softwarovou podporu pro přípravu dat a vybudovat prototyp databázového systému, jednak prezentovat výsledky širší evropské odborné veřejnosti a poskytnout jí základní zázvuk v práci se standardem a v používání příslušného softwaru. Za tímto účelem byla práce na projektu rozdělena do tří fází.

První fáze se soustředila na vytvoření standardu pro popis rukopisů. Výsledkem je veřejně přístupný manuál, který prošel několika postupnými verzemi a oponentním řízením expertů přímo nezúčastněných na projektu. Základem je využití značkovacího jazyka XML (původně se počítalo se SGML) a aplikace TEI. Se standardem lze pracovat na URL: <http://www.hcu.ox.ac.uk/TEI/Master/Reference/>.

Druhá fáze byla věnována testování a úpravám standardu na základě praktické zkušenosti, jakož i otázkám, které byly úvodnímu obecnému pohledu skryty. Výsledkem je veřejně přístupná databáze záznamů o rukopisech, které byly

předmětem a součástí testování, a jež byly vytvořeny při zázvuku dalších kolegů. Lze si ji prohlédnout na URL: <http://janus.oucs.ox.ac.uk/master/html/index.php>.

Třetí fáze představila nový přístup ke zpracování rukopisů široké evropské odborné veřejnosti prostřednictvím řady workshopů, konaných postupně v Miláně (Itálie), Praze (Česko), Vilně (Litva), Paříži (Francie), Kodani (Dánsko), Haagu (Nizozemsko), Aberystwythu (Velká Británie – Wales), Sofii (Bulharsko), Londýně (Velká Británie – Anglie) a Marburgu (Německo – Hessensko), přičemž účastníky byli i kolegové a kolegyně z dalších zemí (Slovensko, Polsko, Slovinsko, Chorvatsko, Švýcarsko, Rakousko, Belgie, Lotyšsko, Švédsko, Norsko, Island, Rumunsko, Turecko, Gruzie).

Uzavření projektu MASTER je ovšem teprve prvním krokem ve vývoji rukopisného knihovnictví směrem k informační společnosti. Byl vytvořen a ověřen standard, je však třeba získat praxi a upevnit úzus. K tomu je zapotřebí jednak technologické implementace, jednak organizačních a profesionálních změn v oblasti zpracování historických fondů. Touto cestou se vydali kolegové na Islandu, kteří přijali MASTER jako národní standard. V Národní knihovně České republiky jsme učinili standard MASTER základem elektronického zpracování rukopisů, zapojili jej do vytvářené digitální knihovny a perspektivně uvažujeme o budování souborného katalogu v národním i širším střeoevropském měřítku. Konsorcium MASTER, tvořené všemi řádnými partnery, se rozhodlo pokračovat ve výzkumu na tomto poli a připravuje nyní projekt ESTATE (*European Support for Techniques of Advanced Text Encoding*), jenž by měl umožnit připojení bohatší dodatečné informace k popisným záznamům o rukopisech a tím vytvořit předpoklady pro vybudování opravdového elektronicko-digitálního prostředí pro práci s historickými fondy. Nic tedy nekončí, vše teprve opravdu začíná.

Zdeněk Uhlíř

STANDARD MASTER: KATALOGIZACE RUKOPISŮ V XML

Zdeněk Uhlíř
Národní knihovna ČR

S rozvojem elektronicko-digitálního informačního, komunikačního a znalostního prostředí¹⁾ vyvstávají pro celou politickou, ekonomickou, sociální a kulturní sféru nové otázky. Nevyhýbají se tedy ani historickému a rukopisnému knihovnictví (či obecněji rukopisnému studiu a rukopisné práci), a to tím spíše, že toto nové prostředí směřuje k tomu, aby se stalo dominantním, aby nahradilo (nikoli však zcela vytlačilo) tradiční prostředí tištěné. Změna informačního,

komunikačního a znalostního prostředí, jež nyní probíhá a již zakoušíme, tudíž klade otázku zpřístupnění, jež je základní otázkou nejenom knihovnictví, ale činnosti paměťových institucí vůbec, v poněkud jiném světle. Zpřístupňování přestává být pouhým půjčováním či ukazováním, resp. vystavováním fyzických věcí-artefaktů a stává se zprostředkováním jejich informační hodnoty či informačního obsahu, stává se prezentací nikoli jich samých, nýbrž především jejich významu, resp. významů. Tak vlastně nezbytně vzniká rozlišení, které tradiční tištěné prostředí neznalo, a sice rozlišení buď fyzické věci-artefaktu samého, nebo jeho významu, tedy řečeno jinak, vystupuje tu diference pozůstatku minulosti na jedné a pramene dějin na druhé straně. Do důsledku dovedeno to znamená, že se objevují minulost a dějiny jako dva různé horizonty, přičemž to, o co nám vskutku jde, jsou dějiny, nikoli minulost. Minulost je pouze předpokladem dějin, je podmínkou nutnou, leč nepostačující. Vi-

děno ve specifickém knihovnickém pohledu, musí dojít k rozlišení péče o minulost, potažmo pozůstatky minulosti na straně jedné, a o dějiny, potažmo prameny dějin na straně druhé. Péče o artefakty a péče o informační zpřístupnění se stávají dvěma více méně různými věcmi, přičemž ono je podkladem tohoto; péče o artefakty nemá tudíž samostatný význam, protože podstatný zájem se realizuje v péči o informační zpřístupnění. Péče o artefakty-fyzické věci-pozůstatky minulosti se tím stává věcí pouhého vnitřního institucionálního provozu (a nezáleží na tom, zda jde o péči materiální, nebo intelektuální), zatímco péče o informační obsahy-významy-prameny dějin se stává tím, co teprve dává instituci, jež se těmto záležitostem věnuje, smysl. Dosavadní institucionální pojetí knihovnictví²⁾, zaměřené takřka výlučně na fyzickou stránku aktuálních fondů tak ztrácí půdu pod nohama a je třeba nalézt vymezení jiné. Bez vykonání tohoto kroku se knihovnictví stane disfunkčním. Úhrnem to znamená, že tradiční institucionalistický a fyzikalistický model, vybudovaný v tištěném prostředí a výhradně pro ně, je třeba radikálně změnit, jinak se knihovnictví ukáže jako zbytečné a zbytné. A to platí jak pro knihovnictví vůbec, tak pro historické a rukopisné knihovnictví zvláště.

Za této přelomové situace se hlavní zájem musí soustředit na katalogizaci, protože katalogizace se stává problémem³⁾. Nebude pochyb o tom, že katalogizace je základní knihovnickou činností, tak tomu bylo jaksí odedávna. Nebude snad také pochyb o tom, že katalogizace je budováním přístupové cesty nebo přístupových cest. Nicméně veškerá shoda končí na této úplně obecné a docela nicneřikající úrovni. I když bude odpověď na oba body zajisté kladná, bez vyhodnocení a objasnění nebude znamenat vůbec nic skutečného, bude jen prázdným slovem bez obsahu. Za prvé se tudíž musíme ptát, co to je katalogizace jako hlavní činnost. Tradiční pohled ji vymezuje z hlediska produktu či rezultátu: nejde o katalogizaci samu, ale o to, co z ní vznikne, tedy o katalog. Proces, který k produktu či rezultátu vede, je nahlížen čistě operacionalisticky nebo formalisticky. Ačkoli existuje, nahlíží se na něj, jako by nebyl, či jako by byl čirý, průhledný, transparentní. A tu vstupuje do hry lest rozumu: neznatelně se prosazuje vnitřní byrokratizace, a to hned ve dvojm ohledu, totiž institucionálním a oborovém. Ideálním cílem, záměrem je tedy katalog jako produkt či rezultát, operacionalistická a formalistická analýza, již přinášejí příslušná pravidla jeho tvorby, však vede k tomu, že to, co opravdu vystupuje na povrch, je jenom byrokratický novotvar, projekce. Tento pohled tak míjí cíl a nedosahuje účinku, neboť vnitřní chod instituce a provoz oboru prezentuje navenek, ačkoli to nebylo původním úmyslem. Jednotky operacionalistické a formalistické analýzy, které mají být jen součástí vnitřních abstraktních struktur, se tak jaksí zhmotňují, ba dokonce ožívají a začínají vystupovat navenek, třebaže nejsou tím, o co by tam venku byl zájem. Z toho plyne, že je žádoucí katalogizaci spíše než z hlediska produktu či rezultátu nahlížet z hlediska procesu; pak bude jasné, že zůstane jen uvnitř. Katalogizace v tomto pohledu pak nebude odborností (a tím méně vědou, za kterou jsou náchylni ji považovat historičtí a rukopisní knihovníci!) a bude prostě organizací. Jen tak se dosáhne toho, že vnitřek nebude projektován navenek a že to, co by podle úmyslu a předpokladu mělo

být vidět venku a zvenčí, se neztratí. Zkrátka: při přechodu z tištěného do elektronicko-digitálního informačního, komunikačního a znalostního prostředí musíme změnit samu povahu věci.

Za druhé se musíme ptát, co to je katalogizace jako budování přístupové cesty nebo přístupových cest. To spočívá v ujasnění, k čemu vlastně je přístup očekáván a k čemu má být. Tradiční pojetí, v němž splývá artefakt, resp. pozůstatek minulosti s jeho významem, resp. pramenem dějin (nebo obecněji, kde splývá věc se svým pojmem), vidí celou záležitost zcela jasně a jednoduše: přístup má být k fyzické věci, totiž aby mohla být půjčena nebo ukázána či vystavena, a v důsledku toho se katalog jeví jako kumulace jednotlivých katalogových záznamů, jejichž předmětem či obsahem je popis té které fyzické věci, toho kterého artefaktu či pozůstatku minulosti. Jestliže však zjišťujeme, že v pojetí vlastním elektronicko-digitálnímu informačnímu, komunikačnímu a znalostnímu prostředí nelze ztotožnit pozůstatek minulosti s pramenem dějin či artefakt s jeho významem, jeví se tento přístup jako nedostatečný a nevhodný. Dominantní (což neznámá, že je jediné) elektronicko-digitální prostředí vytváří představu i skutečnost hybridní knihovny, resp. hybridní paměťové instituce. To znamená, že začínají hrát roli tři úrovně zároveň: jednak originální historické dokumenty, jednak jejich digitální kopie-subsidiární dokumenty a konečně významy obou předchozích vrstev. Abychom tedy měli možnost a schopnost orientace a navigace v takovém prostředí, nezbytně potřebujeme mít přístup ke všem třem těmto vrstvám. To znamená, že katalogový záznam nelze prostě ztotožňovat s popisem (a vůbec už ne pouze s popisem originálního dokumentu), neboť takové ztotožnění je nemístným zjednodušením. Vzniká zkrátka potřeba vypracovat jiný model, který by byl změněnému prostředí přiměřenější. Základem tohoto nového modelu musí být vícevztáznost, nikoli jednovztáznost jako dosud: katalogový záznam v něm musí odkazovat k originálnímu dokumentu samému, k subsidiárnímu dokumentu i k celé množině jejich skutečných, tj. reálných, aktuálních, eventuálních i potenciálních významů. Jde tedy o to, abychom už na úrovni katalogového záznamu pokročili od deskripce založené na představě jednovztáznosti pouze k originálnímu dokumentu na vyšší úroveň explikace a interpretace. To je další radikální krok, který mění samu povahu věci.

Na základě těchto paradigmatických změn se ustupuje od představy fondového katalogu (*holding catalogue*) chápaného jako popis množiny fyzických věcí a vyvstává představa přístupového katalogu (*access catalogue*) chápaného jako vstup do komplexního prostředí⁴⁾ zahrnujícího originály, jejich kopie a jiné reprezentace, jakož i celou mnohotvárnou oblast významů. Je vcelku zřejmé, že tuto úlohu nemůže splnit žádná pomůcka tradičního prostředí, ani kartotéka, ani tištěná publikace. Je však také zřejmé, že tu nepomůže ani obvyklý automatizovaný knihovní systém, ani jeho pokročilejší informatizovaná verze, protože i v tomto případě stále ještě dominuje zaměření na deskriptivnost a na vnitřní byrokratický chod institucionálního systému. Je třeba vycházet z velkorysejší představy síťovosti a zejména z důsledného oddělování dat na jedné a s nimi

pracujících softwarů či systémů na druhé straně. Znamená to vycházet z otevřených standardů, které zakládají možnost implementace různých informačních systémů při zachování jejich interoperability a které vytvářejí základnu otevřeného, volně dostupného prostředí způsobilého zpracovávat různá hlediska. Přístupový katalog tak získá dva rysy, které jsou jeho podstatou, tzn. otevřenost a neukončenost (kterou je nutno chápat jako nekonečno ohraničené mezemi). Viděno prakticky, musí to být standard pochopený nikoli jako striktní norma (ve smyslu: přesně takto a ne jinak), nýbrž jako vyhovující míra funkčnosti (ve smyslu: kdekoli nad laťkou ano, kdekoli pod laťkou ne). A zároveň to musí být standard, který má zázemí ve webovských technologiích. Tím se splní podmínka vícevztažnosti, která se v rámci sítě, tzn. elektronicko-digitálního prostředí jako celku, bude jevit jako virtualita, tj. syntéza aktuality, eventuality a potenciality. Podstatou přístupového katalogu je tedy to, že je zároveň jak přímou informací, tak nepřímou informací, tj. informací o něčem. Není ostré a jednoznačné rozhraní mezi přímou a nepřímou informací právě tak, jako není ostré a jednoznačné rozhraní mezi přístupovým katalogem a tím, co je katalogizováno. Jen tak bude katalog opravdovou přístupovou cestou a nikoli jen paralelním a v podstatě samostatným systémem.

Na základě toho všeho se ukazuje, že vhodným základem pro standard záznamu v přístupovém katalogu je značkovací jazyk, a to takový, který se soustředí na vnitřní strukturační reprezentovaného textu, nikoli na jeho zobrazení. Takovým jazykem je XML (*eXtensible Markup Language*). Standard záznamu v přístupovém katalogu pak je definicí typu dokumentu (DTD) vyjádřenou prostředky tohoto značkovacího jazyka. A jeden každý katalogový záznam je posléze dán konkrétním značkováním-*markupem*. Lze tedy říci, že tu máme metajazyk (příslušný značkovací jazyk), jazyk (definicí typu dokumentu) a promluvu (značkování-*markup*). Na tomto v podstatě velmi jednoduchém principu je postaven standard pro elektronicko-digitální zpracování rukopisů MASTER (*Manuscript Access through STandard for Electronic Records*)⁵. Jelikož je tak k dispozici prostředek pro vytváření katalogových záznamů a budování přístupového katalogu v elektronicko-digitálním informačním, komunikačním a znalostním prostředí, je dána reálná možnost budování jak souborných či sdružených katalogů historických, resp. rukopisných fondů (po nichž se v tradičním tištěném prostředí volalo, o nichž se mluvilo, které však v něm byly uskutečněny jen velice částečně), tak digitálních knihoven. Je tedy navýsost důležité se s tímto standardem blíže seznámit. V následujícím se o to s nezbytným pedagogickým zjednodušením pokusím.

Základem značkovacího jazyka XML, definice typu dokumentu podle standardu MASTER⁶, jakož i konkrétního *markupu* jsou elementy strukturující text, tzn. rozčleňující jej na části, které někde začínají a někde končí:

<...> začátek
</...> konec,

tedy:

<msDescription>toto je katalogový záznam o rukopisu</msDescription>
<author>toto je autor</author>
<title>toto je titul</title> atd.

Tyto elementy mohou být do sebe vnořovány a tím reprezentovat strukturaci na hlubších úrovních:

<msDescription>
toto je katalogový záznam o rukopisu
<msContents>toto je rozpis obsahu tohoto rukopisu</msContents>
</msDescription> atd.

Definice typu dokumentu určuje, že některé elementy na hlubších strukturálních úrovních se mohou libovolně opakovat:

<msDescription>
toto je katalogový záznam o rukopisu
<msContents>
toto je rozpis obsahu tohoto rukopisu
<msItem>
toto je textová jednotka obsahu tohoto rukopisu
</msItem>
<msItem>
toto je další textová jednotka obsahu tohoto rukopisu
</msItem>
</msContents>
</msDescription>

nebo

```
<msDescription>
  toto je katalogový záznam o rukopisu
  <msContents>
    toto je rozpis obsahu tohoto rukopisu
    <msItem>
      toto je textová jednotka obsahu tohoto rukopisu
      <msItem>
        toto je textová jednotka nižšího řádu
      </msItem>
      <msItem>
        toto je další textová jednotka nižšího řádu
      <msItem>
        toto je textová jednotka dalšího řádu
      </msItem>
    </msItem>
  </msContents>
  toto je další textová jednotka obsahu tohoto rukopisu
</msDescription> atd.
```

Jsou i elementy, které mají formálnější význam:

```
<p>toto je odstavec volného textu</p>
<q>toto je citace z originálu</q>
<note>toto je poznámka</note>
<bibl>toto je bibliografický údaj</bibl> atd. ;
```

mohou se vyskytovat na různých místech.

Vzhledem k tomu, že elementy mají strukturující význam, připojují se k nim atributy, jež je blíže specifikují:

```
<msDescription status=" " >
```

příčemž mezi uvozovky se uvede hodnota atributu:

```
<msDescription status="uni" >
  toto je katalogový záznam o rukopisu jednotného původu
</msDescription> ,
```

či

```
<msDescription status="compo" >
  toto je katalogový záznam o rukopisu, který je konvolutem
</msDescription> ,
```

nebo

```
<msDescription status="frag" >
  toto je katalogový záznam o fragmentu rukopisu
</msDescription> ,
```

či také

```
<name type="person" >
  toto je osobní jméno
</name> ,
```

nebo

```
<name type="place">  
  toto je místní jméno  
</name>.
```

Atributy však také mohou mít sekundárně strukturující význam:

```
<msContents>  
  toto je rozpis obsahu rukopisu  
  <msItem n="1">  
    toto je první textová jednotka  
    <msItem n="1.1">  
      toto je první část první textové jednotky  
    </msItem>  
    <msItem n="1.2">  
      toto je druhá část první textové jednotky  
    </msItem>  
    <msItem n="1.3">  
      toto je třetí část první textové jednotky  
    </msItem>  
  </msItem>  
  <msItem n="2">  
    toto je druhá textová jednotka  
  </msItem>  
</msContents>.
```

nebo mohou fungovat jako sjednocující odkazy (přičemž se mohou i zmnožovat):

```
<name type="person" key="Iacobus de Paradiso">Iacobus de Paradiso</name>,  
<name type="person" key="Iacobus de Paradiso">Iacobus de Clusa</name>,  
<name type="person" key="Iacobus de Paradiso">Jakob von Jüterbog</name>,  
<name type="person" key="Iacobus de Paradiso">Iacobus Carthusianus</name>,  
<name type="person" key="Iacobus de Paradiso">Jakob der Karthäuser</name>,  
<name type="person" key="Iacobus de Paradiso">Jakub z Paradyža</name> apod.
```

Spíše technickou otázkou pak je, že je třeba sady diakritických znaků uvést ve zvláštní podobě (v dalších příkladech s tím ovšem pro zjednodušení nebudu počítat),

např.:

ě = *ě*
š = *š*
č = *č*
ř = *ř*
ž = *ž*
ý = *ý*
á = *á*
í = *í*
é = *é*
ö = *ö*
ä = *ä*
ü = *ü*
ß = *ß* atd.

nebo:

ě = *ě*
š = *š*
č = *č*
ř = *ř*
ž = *ž*
ý = *ý*
á = *á*
í = *í*
é = *é*
ö = *ö*
ä = *ä*
ü = *ü*
ß = *ß*

Na základě těchto jednoduchých principů je vybudován celý standard MASTER:

```
<msDescription>  
  toto je katalogový záznam o rukopisu  
  <msIdentifier>  
    toto je identifikátor uložení tohoto rukopisu  
  </msIdentifier>  
  <msHeading>
```

```

        toto je záhlaví záznamu o tomto rukopisu
    </msHeading>
    <msContents>
        toto je rozpis obsahu tohoto rukopisu
    </msContents>
    <physDesc>
        toto je vnější popis tohoto rukopisu
    </physDesc>
    <history>
        toto je historie tohoto rukopisu
    </history>
    <additional>
        toto je doplňková informace
    </additional>
</msDescription> .

```

Celý standard je z hlediska informační nasycenosti pojat volně, flexibilně a minimalisticky: obligatorní je pouze identifikátor uložení, vše ostatní je fakultativní (ne ovšem libovolné – je třeba zachovávat syntax určující pořadí a opakovatelnost či neopakovatelnost jednotlivých elementů). Obligatorní je tedy pouze takovýto katalogový záznam:

```

    <msDescription>
    <msIdentifier>
    <country reg="CZ">Česko</country>
    <settlement>Praha</settlement>
    <repository>Národní knihovna České republiky</repository>
    <idno>I.A.1</idno>
    </msIdentifier>
    </msDescription> .

```

Vypadá to zajisté nicotně, nicméně jsou situace, kdy i toto může být vítanou informací. Lze však být i podrobnější a sofistikovanější již na úrovni vyjádření identifikátoru uložení:

```

    <msDescription>
    <msIdentifier>
    <country reg="CZ">Česko</country>
    <region>Morava</region>
    <settlement>Olomouc</settlement>
    <institution>Zemský archiv v Opavě</institution>
    <repository> Zemský archiv v Opavě – pracoviště Olomouc</repository>
    <collection>rukopisy kapitulní knihovny Olomouc</collection>
    <idno>222</idno>
    </msIdentifier>
    </msDescription> ;

```

anebo třeba jinak:

```

    <msDescription>
    <msIdentifier>
    <country reg="CZ">Česko</country>
    <region>Čechy</region>
    <settlement>Praha</settlement>
    <repository>Národní knihovna České republiky</repository>
    <idno>XIX.A.8</idno>
    <altName type="former shelfmark">MS.15</altName>
    </msIdentifier>
    </msDescription> ,

```

či:

```

    <msDescription>
    <msIdentifier>
    <country reg="CZ">Česko</country>
    <region>Čechy</region>

```

```

    <settlement>Praha</settlement>
  <repository>Národní knihovna České republiky</repository>
    <idno>XIV.A.17</idno>
  <altName type="nickname" lang="CZE">Pasionál abatyše Kunhuty</altName>
  </msIdentifier>
</msDescription> .

```

A tak se pokračuje dále, např.:

```

    <msHeading>
  <title>Legendae sanctorum patronorum Bohemiae Wenceslai, Adalberti, Quinque Fratrum, Procopii atque Elisabeth de
    Thuringia</title>
    <origPlace>Čechy</origPlace>
    <origDate>XIV2 (část 1377)</origDate>
    <textLang langKey="LAT">latinsky</textLang>
  </msHeading> .

```

Tedy již máme:

```

    <msDescription>
    <msIdentifier>
      <country reg="CZ">Česko</country>
      <settlement>Praha</settlement>
    <repository>Národní knihovna České republiky</repository>
      <idno>I.C.25</idno>
    </msIdentifier>
    <msHeading>
  <title>Legendae sanctorum patronorum Bohemiae Wenceslai, Adalberti, Quinque Fratrum, Procopii atque Elisabeth de
    Thuringia</title>
    <origPlace>Čechy</origPlace>
    <origDate>XIV2 (část 1377)</origDate>
    <textLang langKey="LAT">latinsky</textLang>
  </msHeading>
</msDescription> .

```

Zatím to bylo docela jednoduché, ale s dalším postupem se práce se standardem stává složitější a náročnější, neboť se vyskytuje větší bohatství možností, mezi kterými je nutno volit. A tak, pokud se nechceme pouštět do podrobnějšího rozpracovávání obsahu, nebo pokud toho není zapotřebí, můžeme pokračovat:

```

    <msContents>
    <overview>
  <p>Sborník lékařských receptů zaměřených na recepty masť proti bolení hlavy, proti horečce, pro novoroďičky, proti
    moru atd.</p>
  </overview>
</msContents> ,

```

tudíž dohromady:

```

    <msDescription status="uni">
    <msIdentifier>
      <country reg="CZ">Česko</country>
      <settlement>Praha</settlement>
    <repository>Národní knihovna České republiky</repository>
      <idno>XVI.F.10</idno>
    </msIdentifier>
    <msHeading>
  <title>Sborník lékařských receptů</title>
    <origPlace>Čechy?</origPlace>
    <origDate notBefore="1575" notAfter="1600">devadesátá léta 16. století, část 1595</origDate>
    <textLang langKey="GER">německy</textLang>
  </msHeading>
    <msContents>
    <overview>

```

<p>Sborník lékařských receptů zaměřených na recepty mastí proti bolení hlavy, proti horečce, pro novoroďčky, proti moru atd.</p>
 </overview>
 </msContents>
 </msDescription> .

Anebo jinak, pokud se chceme věnovat podrobnějšímu rozpracování obsahu, nebo pokud toho je zapotřebí, třeba:

```

    <msDescription status="uni">
      <msIdentifier n="TrLat 440">
        <country reg="CZ">Česko</country>
        <settlement>Praha</settlement>
        <repository>Národní knihovna České republiky</repository>
        <idno>III.C.9</idno>
      </msIdentifier>
      <msHeading>
        <title>Commentarius in epistolas beati Pauli ad Hebraeos</title>
        <author>Iohannes Chrysostomus </author>
        <origPlace>Čechy</origPlace>
        <origDate notBefore="1366" notAfter="1400">XIV. ex.</origDate>
        <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
      </msHeading>
      <msContents>
        <msItem n="1">
          <locus from="1ra" to="104va">1ra-104va</locus>
          <summary>rozděleno na 34 sermones začínajících na fol. 1ra, 3va, 7rb, 12rb, 16va, 19va, 22rb, 25va, 28va, 31va, 34ra, 37rb, 39rb, 42vb, 46ra, 49ra, 51ra, 54ra, 56rb, 58rb, 60va, 63rb, 66ra, 69ra, 72ra, 75ra, 77rb, 80va, 86vb, 90ra, 92va, 95va, 98va, 101va</summary>
          <author>Iohannes Chrysostomus </author>
          <respStmt><resp>translator</resp>
          <name>Mutianus</name></respStmt>
          <title type="uniform">Commentarius in epistolas beati Pauli ad Hebraeos</title>
          <rubric>Incipit Commentarium beati Iohannis <supplied>Crisostomi</supplied> episcopi Constantinopolitani in epistolam beati Pauli ad Hebreos ex votis editum post eius obitum Constantino presbitero Anthiocheno, translatum de Greco in Latinum a Muciano scolastico versus septingenti. Sermo primus </rubric>
          <incipit>Multifarie et multis modis olim deus locutus est patribus nostris ... Vere ubi habundavit delictum, superhabundavit et gracia </incipit>
          <explicit>gloriam offerentes domino nostro Ihesu Christo, cum quo patri una cum spiritu sancto gloria, imperium, honor nunc et semper in secula seculorum. Amen etc. </explicit>
          <colophon>Finito libro sit laus et gloria Christo etc.</colophon>
          <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
          <bibl>PG, 63, 237-456</bibl>
        </msItem>
        <msItem n="2">
          <locus from="105ra" to="116vb">105ra-116vb </locus>
          <summary>rozděleno na 12 kázání začínajících na fol. 105ra, 105vb, 107va, 109ra, 110rb, 110vb, 111ra, 111vb, 113ra, 114rb, 115rb, 116ra </summary>
          <author>Bertrandus de Turre</author>
          <title type="uniform">Opusculum de morte per fratrem Bertrandum ad ministrationem praedicatorum simplicium compilatum </title>
          <incipit>Mortuo non prohibeatis gratiam. (Eccli. 7, 37). Considerans pia mater ecclesia, quod illi fideles, qui iam mortui sunt in domino, quorum anime cruciantur in purgatorio </incipit>
          <explicit>que solummodo est in celesti patria, in qua deus ipse cubat et requiescit et pascit</explicit>
          <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
          <bibl>Schneyer, I, s. 582, č. 1115</bibl>
        </msItem>
        <msItem n="3">
          <locus from="117ra" to="148rb">117ra-148rb</locus>
  
```


<summary>37 zádušních kolací na neděle církevního roku začínajících na fol. 117ra, 118ra, 118vb, 119rb, 120va, 121rb, 122ra, 122vb, 123va, 124va, 125va, 126rb, 127ra, 128ra, 129ra, 130ra, 130vb, 131va, 132va, 133rb, 134rb, 135ra, 135vb, 136rb, 137ra, 137vb, 138va, 139va, 140rb, 141ra, 141va, 142rb, 142va, 143va, 144rb, 145va, 146rb </summary>
 <title type="uniform">Collationes de mortuis</title>
 <incipit>Solvite et adducite mihi (Matth. 21,2). Quia inter cetera animalia homo dicitur esse liberi arbitrii</incipit>
 <explicit>Ut igitur ille possit de peccatis suis quietare, mutuemus sibi suffragia, ut vadat ad vitam eternam. Ad quam nos</explicit>
 <colophon>Expliciunt Collaciones de mortuis</colophon>
 <textLang langKey="LAT">latinsky</textLang>
 </msItem>
 <msItem n="4">
 <locus from="148va" to="149vb">148va-149vb</locus>
 <title type="supplied"> Sermo quidam</title>
 <incipit>Transite ad me omnes, qui concupiscitis me et a generacionibus meis implemini (Eccli. 24,26). Cum nunquam quodque perfectibile, quod est capax alicuius perfectionis, remaneat imperfectum, quousque adipiscendam suam perfectionem eius capacitas impleatur </incipit>
 <explicit>quando implebitur in nobis illud verbum Psalmi (Psal. 64,5): implebimur bonis domus tue. Ad quam nos perducatur dominus omnipotens. Amen.</explicit>
 <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
 </msItem>
 </msContents>
 </msDescription>.

Je však možno jít ještě do větší hloubky; na tom už se ukazuje otevřenost a neukončenost tohoto způsobu práce:

<msContents>
 ...
 <msItem n="2">
 <locus from="105ra" to="116vb">105ra-116vb </locus>
 <summary>rozděleno na 12 kázání začínajících na fol. 105ra, 105vb, 107va, 109ra, 110rb, 110vb, 111ra, 111vb, 113ra, 114rb, 115rb, 116ra </summary>
 <author>Bertrandus de Turre </author>
 <title type="uniform">Opusculum de morte per fratrem Bertrandum ad ministrationem praedicatorum simplicium compilatum </title>
 <incipit>Mortuo non prohibeatis gratiam. (Eccli. 7, 37). Considerans pia mater ecclesia, quod illi fideles, qui iam mortui sunt in domino, quorum anime cruciantur in purgatorio </incipit>
 <explicit>que solummodo est in celesti patria, in qua deus ipse cubat et requiescit et pascit</explicit>
 <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
 <bibl>Schneyer, I, s. 582, č. 1115</bibl>
 <msItem n="2.1">
 <locus from="105ra" to="105vb">105ra-105vb</locus>
 <incipit>Mortuo non prohibeas gratiam. Ecclesiastici VII. (Eccli. 7,37) Considerans pia mater ecclesia</incipit>
 <explicit>quod nobis concedat ille filius dei</explicit>
 </msItem>
 ...
 </msItem>
 ...
 </msContents>

a lze v tom takřka libovolně pokračovat, např.:

...
 <msItem n="2.1">
 <locus from="105ra" to="105vb">105ra-105vb</locus>
 <summary>breviter duo tanguntur: primum est indicativum impotencie ad erepcionem, secundum est procurativum beneficencie ad subvencionem</summary>
 <incipit>Mortuo non prohibeas gratiam. Ecclesiastici VII. (Eccli. 7,37) Considerans pia mater ecclesia</incipit>
 <explicit>quod nobis concedat ille filius dei</explicit>
 </msItem>
 ...

A takovým způsobem pokračujeme stále dále:

```
<physDesc>
<form><p>kniha-rukopis</p></form>
<support><p>papír</p></support>
<extent>I+149 ff.
<dimensions type="leaf" scope="all"><height>290</height><width>210</width></dimensions></extent>
<layout columns="2" writtenLines="41-51">
<p>Dva sloupce po 41-51 řádcích, rozměry zrcadla<dimensions><height>210</height><width>150</width></
dimensions></p>
</layout>
</physDesc>
```

a dále:

```
<history>
<origin notBefore="1366" notAfter="1400" certainty="high" evidence="conjecture"><p>Čechy, konec 14. století</
p></origin>
<provenance><p>na vevázaném pergamenu poznámka rukou 15. století:
<q lang="LAT">Crisostomus super Hebreis Thomasconis medici</q></p></provenance>
</history>
```

a ještě dále:

```
<additional>
<listBibl>
<bibl>
<author>Truhlář, Josef</author>
<title level="m">Catalogus codicum manus scriptorum qui in c. r. bibliotheca publica atque Universitatis Pragensis
asservantur. I</title>
<imprint>
<pubPlace>Pragae</pubPlace>
<date>1905</date>
</imprint>s. 172, č. 440
</bibl>
</listBibl>
</additional> ,
```

takže se jednak můžeme poměrně snadno dobrat řečnické prohloubeného inventárního záznamu:

```
<msDescription status="uni">
<msIdentifier n="TrLat 440">
<country reg="CZ">Česko</country>
<settlement>Praha</settlement>
<repository>Národní knihovna České republiky</repository>
<idno>III.C.9</idno>
</msIdentifier>
<msHeading>
<title>Commentarius in epistolas beati Pauli ad Hebraeos</title>
<author>Iohannes Chrysostomus</author>
<origPlace>Čechy</origPlace>
<origDate notBefore="1366" notAfter="1400">XIV. ex.</origDate>
<textLang langKey="LAT">latinsky</textLang>
</msHeading>
<msContents>
<msItem n="1">
<locus from="1ra" to="104va">1ra-104va</locus>
<summary>rozděleno na 34 sermones začínajících na fol. 1ra, 3va, 7rb, 12rb, 16va, 19va, 22rb, 25va, 28va,
31va, 34ra, 37rb, 39rb, 42vb, 46ra, 49ra, 51ra, 54ra, 56rb, 58rb, 60va, 63rb, 66ra, 69ra, 72ra, 75ra, 77rb,
80va, 86vb, 90ra, 92va, 95va, 98va, 101va</summary>
<author>Iohannes Chrysostomus</author>
<respStm><resp>translator</resp>
```

<name>Mutianus</name></respStmt>
 <title type="uniform">Commentarius in epistolas beati Pauli ad Hebraeos</title>
 <rubric>Incipit Commentarium beati Iohannis <supplied>Crisostomi</supplied> episcopi
 Constantinopolitani in epistolam beati Pauli ad Hebraeos ex votis editum post eius obitum Constantino
 presbitero Anthiocheno, translatum de Greco in Latinum a Muciano scolastico versus septingenti. Sermo
 primus </rubric>
 <incipit>Multifarie et multis modis olim deus locutus est patribus nostris ... Vere ubi habundavit delictum,
 superhabundavit et gracia </incipit>
 <explicit>gloriam offerentes domino nostro Ihesu Christo, cum quo patri una cum spiritu sancto gloria,
 imperium, honor nunc et semper in secula seculorum. Amen etc. </explicit>
 <colophon>Finito libro sit laus et gloria Christo etc.</colophon>
 <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
 <bibl>PG, 63, 237-456</bibl>
 </msItem>
 <msItem n="2">
 <locus from="105ra" to="116vb">105ra-116vb </locus>
 <summary>rozděleno na 12 kázání začínajících na fol. 105ra, 105vb, 107va, 109ra, 110rb, 110vb, 111ra,
 111vb, 113ra, 114rb, 115rb, 116ra
 </summary>
 <author>Bertrandus de Turre</author>
 <title type="uniform">Opusculum de morte per fratrem Bertrandum ad ministracionem praedicatorum
 simplicium compilatum </title>
 <incipit>Mortuo non prohibeatis gratiam. (Eccli. 7, 37). Considerans pia mater ecclesia, quod illi fideles,
 qui iam mortui sunt in domino, quorum anime cruciantur in purgatorio </incipit>
 <explicit>que solummodo est in celesti patria, in qua deus ipse cubat et requiescit et pascit</explicit>
 <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
 <bibl>Schneyer, I, s. 582, č. 1115</bibl>
 </msItem> <msItem n="3">
 <locus from="117ra" to="148rb">117ra-148rb</locus>
 <summary>37 zádušních kolací na neděle církevního roku začínajících na fol. 117ra, 118ra, 118vb, 119rb,
 120va, 121rb, 122ra, 122vb, 123va, 124va, 125va, 126rb, 127ra, 128ra, 129ra, 130ra, 130vb, 131va, 132va,
 133rb, 134rb, 135ra, 135vb, 136rb, 137ra, 137vb, 138va, 139va, 140rb, 141ra, 141va, 142rb, 142va, 143va,
 144rb, 145va, 146rb </summary>
 <title type="uniform">Collationes de mortuis</title>
 <incipit>Solvite et adducite mihi (Matth. 21,2). Quia inter cetera animalia homo dicitur esse liberi arbitrii</
 incipit>
 <explicit>Ut igitur ille possit de peccatis suis quietare, mutuemus sibi suffragia, ut vadat ad vitam eternam.
 Ad quam nos.</explicit>
 <colophon>Expliciunt Collaciones de mortuis</colophon>
 <textLang langKey="LAT">latinsky</textLang>
 </msItem>
 <msItem n="4">
 <locus from="148va" to="149vb">148va-149vb</locus>
 <title type="supplied"> Sermo quidam</title>
 <incipit>Transite ad me omnes, qui concupiscitis me et a generacionibus meis implemini (Eccli. 24,26). Cum
 nunquam quodque perfectibile, quod est capax alicuius perfeccionis, remaneat imperfectum, quousque
 adipiscendam suam perfeccionem eius capacitas impleatur </incipit>
 <explicit>quando implebitur in nobis illud verbum Psalmi (Psal. 64,5): implebimur bonis domus tue. Ad
 quam nos perducatur dominus omnipotens. Amen.</explicit>
 <textLang langKey="LAT">latinsky </textLang>
 </msItem>
 </msContents>
 <physDesc>
 <form><p>kniha-rukopis</p></form>
 <support><p>papír</p></support>
 <extent>I+149 ff.
 <dimensions type="leaf" scope="all"><height>290</height><width>210</width></dimensions></extent>
 <layout columns="2" writtenLines="41-51">

<p>Dva sloupce po 41-51 řádcích, rozměry zrcadla<dimensions><height>210</height><width>150</width></
 dimensions></p>
 </layout>
 </physDesc>
 <history>
 <origin notBefore="1366" notAfter="1400" certainty="high" evidence="conjecture"><p>Čechy, konec 14. století</
 p></origin>
 <provenance><p>na vevázaném pergamenu poznámka rukou 15. století:
 <q lang="LAT">Crisostomus super Hebreis Thomasconis medici</q></p></provenance>
 </history>
 <additional>
 <surrogates>
 <p><bibl><title type="gmd">CD</title><idno>III.C.9-CD</idno></bibl></p>
 </surrogates>
 <listBibl>
 <bibl>
 <author>Truhlář, Josef </author>
 <title level="m">Catalogus codicum manus scriptorum qui in c. r. bibliotheca publica atque Universitatis Pragensis
 asservantur. I</title>
 <imprint>
 <pubPlace>Pragae</pubPlace>
 <date>1905</date>
 </imprint>s. 172, č. 440
 </bibl>
 </listBibl>
 </additional>
 </msDescription> ,

který pak může být zobrazen, pokud má být využíván v mezinárodním či nadnárodním prostředí, třeba takto⁷⁾:

Country: Česko (Czechia)

Settlement: Praha (Prague)

Repository: Národní knihovna České republiky (National Library of the Czech Republic)

Id: III.C.9

Heading

Title: *Commentarius in epistolas beati Pauli ad Hebraeos*

Author: *Iohannes Chrysostomus*

Place of Origin: Čechy

Date of Origin: XIV. ex.

Text Language: latinsky

Contents

Item Number: 1

Locus: 1ra-104va

rozděleno na 34 sermones začínajících na fol. 1ra, 3va, 7rb, 12rb, 16va, 19va, 22rb, 25va, 28va, 31va, 34ra, 37rb, 39rb, 42vb, 46ra, 49ra, 51ra, 54ra, 56rb, 58rb, 60va, 63rb, 66ra, 69ra, 72ra, 75ra, 77rb, 80va, 86vb, 90ra, 92va, 95va, 98va, 101va

Author: *Iohannes Chrysostomus*

Translator: *Mutianus*

Title: *uniform: Commentarius in epistolas beati Pauli ad Hebraeos*

Rubric: *Incipit Commentarium beati Iohannis [Crisostomi] episcopi Constantinopolitani in epistolam beati Pauli ad Hebreos ex votis editum post eius obitum Constantino presbitero Anthiocheno, translatum de Greco in Latinum a Muciano scolastico versus septingenti. Sermo primus*

Incipit: Multifarie et multis modis olim deus locutus est patribus nostris ... Vere ubi habundavit delictum, superhabundavit et gracia

Explicit: gloriam offerentes domino nostro Ihesu Christo, cum quo patri una cum spiritu sancto gloria, imperium, honor nunc et semper in secula seculorum.

Amen etc.

Colophon: Finito libro sit laus et gloria Christo etc.

Text Language: latinsky

Bibliographic entry: PG, 63, 237-456

Item Number: 2

Locus: 105ra-116vb

rozděleno na 12 kázání začínajících na fol. 105ra, 105vb, 107va, 109ra, 110rb, 110vb, 111ra, 111vb, 113ra, 114rb, 115rb, 116ra

Author: Bertrandus de Turre

Title: uniform: Opusculum de morte per fratrem Bertrandum ad ministrationem praedicatorum simplicium compilatum

Incipit: Mortuo non prohibeatis graciam. (Eccli. 7, 37). Considerans pia mater ecclesia, quod illi fideles, qui iam mortui sunt in domino, quorum anime cruciantur in purgatorio

Explicit: que solummodo est in celesti patria, in qua deus ipse cubat et requiescit et pascit

Text Language: latinsky

Bibliographic entry: Schneyer; I, s. 582, č. 1115

Item Number: 3

Locus: 117ra-148rb

37 zádušních kolací na neděle církevního roku začínajících na fol. 117ra, 118ra, 118vb, 119rb, 120va, 121rb, 122ra, 122vb, 123va, 124va, 125va, 126rb, 127ra, 128ra, 129ra, 130ra, 130vb, 131va, 132va, 133rb, 134rb, 135ra, 135vb, 136rb, 137ra, 137vb, 138va, 139va, 140rb, 141ra, 141va, 142rb, 142va, 143va, 144rb, 145va, 146rb

Title: uniform: Collationes de mortuis

Incipit: Solvite et adducite mihi (Matth. 21,2). Quia inter cetera animalia homo dicitur esse liberi arbitrii

Explicit: Ut igitur ille possit de peccatis suis quietare, mutuemus sibi suffragia, ut vadat ad vitam eternam. Ad quam nos.

Colophon: Expliciunt Collaciones de mortuis

Text Language: latinsky

Item Number: 4

Locus: 148va-149vb

Title: supplied: Sermo quidam

Incipit: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me et a generacionibus meis implemini (Eccli. 24,26). Cum nunquam quodque perfectibile, quod est capax alicuius perfeccionis, remaneat imperfectum, quousque adipiscendam suam perfeccionem eius capacitas impleatur

Explicit: quando implebitur in nobis illud verbum Psalmi (Psal. 64,5): implebimur bonis domus tue. Ad quam nos perducatur dominus omnipotens. Amen.

Text Language: latinsky

Physical Description

Form: kniha-rukopis

Support: papír

Extent: I+149 ff.

Dimensions: leaf

height: 290

width: 210

Layout: (columns:2) (lines:41-51) Dva sloupce po 41-51 řádcích, rozměry zrcadla 210150

History: Čechy, konec 14. století

Provenance: na vevázaném pergameni poznámka rukou 15. století: „Crisostomus super Hebreis Thomasconis medici“

Additional Information:

Surrogates: CDIII.C.9-CD

Bibliographic entry: Truhlář, Josef Catalogus codicum manus scriptorum qui in c. r. bibliotheca publica atque

Universitatis Pragensis asservantur. I

Pragae 1905 s. 172, č. 440,

jednak se můžeme pokoušet o zpracování překračující obvyklé představy o katalogizaci, jak jsme je zdělili z tradičního tištěného prostředí. Třeba takto, pokud se to bude jevit jako potřebné a užitečné:

```
<msDescription status="uni">
  <msIdentifier>
    <country reg="CZ">Česko</country>
    <settlement>Praha</settlement>
    <repository>Národní knihovna České republiky</repository>
    <idno>III.F.6</idno>
    <altName type="nickname" lang="CZE">Homiliář Opatovický</altName>
    <altName type="nickname" lang="LAT">Homiliarium quod dicitur Opatovicense</altName>
  </msIdentifier>
  ...
  <msContents>
    ...
    <msItem n="2">
      <locus from="2r" to="2v">2r-2v</locus>
      <rubric>Alius sermo</rubric>
      <incipit>Salvator noster, dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus</incipit>
      <explicit>Nunc, fratres mei, leti deum hodie adorete, confessionem peccatorum vestrorum facite et veniam dabit vobis
        Ihesus Christus dominus noster. Qui</explicit>
      <textLang langKey="LAT">latinsky</textLang>
      <bibl>Leo Magnus, Sermones in praecipuis totius anni festivitatis ad Romanam plebem habiti. 64. Sermo XXI. (al.
        XX.) In nativitate domini nostri Ihesu Christi, c. 1, PL, 54, 190D-191C</bibl>
      <note><p>Ferdinand Hecht, Das Homiliar des Bischofs von Prag. Saeculum XII., Prag, 1863 ve své edici tento text
        vypustil, viz:
        <q lang="LAT">Alius sermo. Salvator noster, dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus. Hoc nomen sibi soli
        convenit, ... text dále pokračuje, ale z důvodu úspornosti uvádím až jeho zakončení ... Nunc, fratres mei, leti deum hodie
        adorete, confessionem peccatorum vestrorum facite et veniam dabit vobis Ihesus Christus dominus noster. Qui
        </q></p></note>
      </msItem>
      ...
    </msContents>
    ...
  </msDescription>.
```

Pokud se podíváme na jedno z možných zobrazení, zjistíme, že tento způsob informační práce může být docela uživatelsky vlivný a tím i užitečný:

Country: Česko (Czechia)

Settlement: Praha (Prague)

Repository: Národní knihovna České republiky (National Library of the Czech Republic)

Id: III.F.6

Former Shelfmark: Homiliář Opatovický

Former Shelfmark: Homiliarium quod dicitur Opatovicense

Contents

Item Number: 2

Locus: 2r-2v

Rubric: Alius sermo

Incipit: Salvator noster, dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus

Explicit: Nunc, fratres mei, leti deum hodie adorete, confessionem peccatorum vestrarum facite et veniam dabit vobis Ihesus Christus dominus noster: Qui

Text Language: latinsky

Bibliographic entry: Leo Magnus, Sermones in praecipuis totius anni festivitibus ad Romanam plebem habiti. 64. Sermo XXI. (al. XX.) In nativitate domini nostri Ihesu Christi, c. 1, PL, 54, 190D-191C

Note: Ferdinand Hecht, Das Homiliar des Bischofs von Prag. Saeculum XII., Prag, 1863 ve své edici tento text vypustil, viz:

Alius sermo. Salvator noster, dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus. Hoc nomen sibi soli convenit, ... text dále pokračuje, ale z důvodu úspornosti uvádím až jeho zakončení ... Nunc, fratres mei, leti deum hodie adorete, confessionem peccatorum vestrarum facite et veniam dabit vobis Ihesus Christus dominus noster. Qui

A tak už lze velice snadno přikročit k prezentaci významů a tím překročit tradiční představu deskriptivní katalogizace:

```
<msDescription>
  <msIdentifier>
    <country reg="CZ">Česko (Czechia)</country>
    <settlement>Praha (Prague)</settlement>
    <repository>Národní knihovna České republiky (National Library of the Czech Republic)</repository>
    <idno>XII.F.30</idno>
  </msIdentifier>
  ...
  <msContents>
    ...
    <msItem>
      <locus from="51v" to="58r">51v-58r</locus>
```

<summary>Suppono primo, quod stante lege christiana non potest esse universale scisma in universali ecclesia - Suppono secundo, quod domini Urbani VI. electores fuerunt veri et legitimi cardinales - Ex qua suppositione infero primo, quod dominus Urbanus erat verus papa ... Ex quibus infero secundo, quod ex electione domini Urbani VI. non est secutum scisma in ecclesia - Ex quibus tercio sequitur, quod nec Urbani, nec Gregorii XII. renunciatio est totalis causa scismatis sedandi - Sequitur quarto, quod scismaticorum ab Urbano et suis legitimis successoribus alienatio nichil obedientibus Urbano et suis legitimis successoribus affuit de periculo - Sequitur quinto, quod ab Urbano et suis legitimis successoribus alienatio est eterne dampnationis causatio - Ex quibus sexto sequitur proposita questio, videlicet quod non expedit Christi fidelibus a domino nostro Gregorio XII. recedere - Pro quibus sit hec conclusio prima: Urbanum fecit papam humanitus concors cardinalium protestatio non obstante, quod ad oppositum locum fuisset intencio - Ex quibus sequitur primo, quod non de Urbano protestatio, sed cardinalium diformis protestationi intencio fuit scismatis occasio - Hinc infero secundo, quod cardinales in Urbani propalacione desierunt esse cardinales - Ex quibus sequitur tercio, quod dicti anticardinales non potuerunt Gewenensem, nec Petrum de Luna eligere - Igitur sequitur quarto, quod nec Gewenensis, nec Petrus de Luna fuit verus papa - Sequitur quinto, quod iuste a dictis anticardinalibus translatum sacerdocium et scisma digne in eos permissum - Pono conclusionem secundam: In pape per cardinales electione cessandum est ab omni condicione - Ex qua sequitur primo, quod electio domini Gregorii XII. suib condicione, quod post annum renunciaret, non obligat dominum Gregorium ex post facto - Sequitur secundo: pertinacia domini Gregorii super non renunciacione contra homines et non contra spiritum sanctum non iudicat eum esse hereticum - Sequitur tercio, quod stante domini Gregorii contra homines tantum pertinacia et non contra spiritum sanctum de renunciacione, cardinales non possunt eum deponere et alium eligere - Hinc quarto sequitur, quod expedit pro sedando scismate generale concilium celebrare - Ex quibus sequitur quinto questio proposita, quod non expedit Christi fidelibus <supplied>a domino nostro Gregorio XII. recedere</supplied> - Hinc pono conclusionem terciam: Non sequitur, dominus noster Gregorius XII. papatui renunciat, igitur scisma anticardinalium cum adherentibus cessat - Ex quibus infero primo: non sequitur, dominus Gregorius iuravit cardinalibus renunciare papatum post annum et non

renunciavit, igitur est periurus - Infero secundo: non sequitur, iuravit renunciare illis cardinalibus et non vult eis renunciare, igitur est periurus - Concludo quarto: Si dominus noster Gregorius esset in causa istius partialis scismatis, merito tenetur papatui renunciare - Ex quibus infero primo: si dominus noster Gregorius verissime sperat ex sua renucciatione istius partialis scismatis cessacionem, potest ipse licite facere papatus renunciacionem - Hinc finaliter concludo quinto, quod dominus noster Gregorius pro universalis scismatis in ecclesia unione sub pena eterne dampnacionis tenetur papatui renunciare - Ex quibus infero propositae questionis conclusionem, videlicet quod non expedit Christi fidelibus a domino nostro papa Gregorio XII. recedere ante liberam resignacionem, vel concilii generalis diffinicionem

</summary>

<author>Mauritius Rvačka</author>

<title type="uniform">Defensio pape Gregorii XII.</title>

<rubric>Incipit determinacio magistri Mauricii sacre theologie professoris </rubric>

<incipit>Manifestum est, quod principaliter, quamquam instrumentaliter in eternam beatitudinem nos reducencia sunt ecclesie sacramenta et ministrorum circa eadem ministeria</incipit>

<explicit>Gracia quoque domini nostri Ihesu Christi et communicacio spiritus sancti sit semper cum omnibus vobis. Amen.</explicit>

<rubric type="final">Explicit determinacio magistri Mauricii de domo Sancte Crucis, sacre theologie professoris contra magistrum Iohannem Walkmberg, sacre theologie professorem de ordine fratrum predicatorum.</rubric>

<textLang langKey="LAT">latinsky</textLang>

</msItem>

...

</msContents>

...

</msDescription>,

čili v jednom z možných zobrazení:

Country: Česko (Czechia)

Settlement: Praha (Prague)

Repository: Národní knihovna České republiky (National Library of the Czech Republic)

Id: XII.F.30

Contents

Item Number:

Locus: 51v-58r

Suppono primo, quod stante lege christiana non potest esse universale scisma in universali ecclesia - ... viz text str. 94-95 v poli elementu <Summary> ... Ex quibus infero propositae questionis conclusionem, videlicet quod non expedit Christi fidelibus a domino nostro papa Gregorio XII. recedere ante liberam resignacionem, vel concilii generalis diffinicionem.

Author: Mauritius Rvačka

Title: uniform: Defensio pape Gregorii XII.

Rubric: Incipit determinacio magistri Mauricii sacre theologie professoris

Incipit: Manifestum est, quod principaliter, quamquam instrumentaliter in eternam beatitudinem nos reducencia sunt ecclesie sacramenta et ministrorum circa eadem ministeria

Explicit: Gracia quoque domini nostri Ihesu Christi et communicacio spiritus sancti sit semper cum omnibus vobis. Amen.

Rubric: Explicit determinacio magistri Mauricii de domo Sancte Crucis, sacre theologie professoris contra magistrum Iohannem Walkmberg, sacre theologie professorem de ordine fratrum predicatorum.

Text Language: latinsky

Tak se dostáváme ke dvěma zásadním a podstatným věcem, které jsou pro katalogizaci v XML za použití standardu MASTER charakteristické. První se týká způsobu zpracování a prezentace katalogizátu. Tradiční katalogizace je orientována na popisná hlediska přicházející zvenčí a tomu odpovídá i způsob zpracování kladoucí důraz na splyvání formy a obsahu, dalo by se říci (tedy v technické či technicistní řeči na splyvání dat a softwaru). To znamená, že jednoznačně preferuje terminologizaci a v důsledku toho také práci s objektivovanými autoritami, předmětovými a systematickými hesly i tezaurovými deskriptory, jakož i následné rejstříkování (v rámci celého katalogu, resp. jeho výseku), tj. zpřístupnění na pojmovém, nikoli slovním základě. Tato tradiční katalogizace se domnívá, že zprostředkovává objektivní pohled na věc-katalogizát, popravdě však je její pohled pouze pohledem intersubjektivním, nikoli objektivním, závislým na zažitých pojmových strukturách, tedy prostě na zvyku. To znamená, že předkládá jistou autoritativní a normalizovanou či unifikovanou podobu subjektivního hlediska, avšak navzdory tomu mu přisuzuje objektivní platnost. Je tedy v hlubokém vnitřním rozporu, který si neuvědomuje a vzhledem k předpokladům, z nichž vychází, ani uvědomit není schopna. Nutně tedy s uvědoměním si těchto skutečností dospíváme k tomu, že takováto představa objektivnosti (nebo slaběji: neutrality) je pouhou iluzí, byť by byla sebevíce racionalizována. A konsekvencí toho je, že se pokoušíme přistoupit k věci jinak a dělat ji jinak: zjišťujeme, že místo z vnějších popisných hledisek a zvenjšku přiřkládaných hesel apod. je třeba vycházet z inherentních rysů, které jsou přímými nositeli významu. Zpracování těchto inherentních rysů spočívá v zásadě v jejich výběru, je technikou abstraktování či registování využívající primárního, originálního plného textu. Tento postup nezastírá své subjektivní zakotvení a ani je nemůže zastřít; avšak – a to se jeví jako zcela podstatné a perspektivní – takové subjektivní hledisko je přístupné přímo, nikoli až zpětně rekonstruovatelné skrze kritickou reflexi názorových předpokladů a dalších pojmových struktur. Je tedy také přímo, nikoli jen zprostředkovaně ověřitelné. Je zřejmé, že hranice mezi katalogovým záznamem a katalogizátem v takovémto náhledu není příliš ostrá a nakonec je docela dobře překročitelná. V tomto smyslu je také možno říci, že katalogizace v XML za použití standardu MASTER není pouze odbornou činností, ale že je svým způsobem uměním. Toto zjištění by bylo třeba dále rozvinout, jakož i konfrontovat jak se základními principy knihovnictví a informační vědy, tak s pomocněvědnými předpoklady rukopisné práce a rukopisného studia.

Druhá se týká vztahu v záznamu přítomných inherentních údajů a rysů a katalogového záznamu jako celku. Tradiční katalogizace historického, resp. rukopisného materiálu je pod dominantním vlivem katalogizace materiálu moderního, je silně poplatná představě dokumentu. To v podstatě znamená, že na mrtvou kulturu a na její prostředí je aplikován přístup, který je vlastní živé kultuře a jejímu prostředí. Moderní knihovnictví (ve smyslu knihovnictví zaměřeného na oblast živé kultury) vychází z vcelku rozumného a užitečného, tedy i praktického předpokladu, že uživatel katalogu poměrně

přesně ví, co chce a hledá, a že je tomuto požadavku možno více méně účinně vyjít vstříc primárním soustředěním na věc-jednotlivost a teprve sekundárním zájmem o její význam či obsah: knihovnická práce tak spočívá v půjčení konkrétní knihy, kterou uživatel požaduje. Uživatelův požadavek však v informačním smyslu vyrůstá odjinud než z katalogu; katalog tak slouží spíše získání věci než získání informace ve vlastním smyslu. Jestliže tento model aplikujeme na historický, resp. rukopisný materiál, vytvoříme koloběh notorik; i kdyby bylo z katalogizováno úplně všechno, uživatelé budou mít zájem pouze o to, co lze přímo nebo nepřímo informačně vytěžit ze sekundární literatury, nikoli z katalogu samého, a to ze zcela prostého důvodu: v případě mrtvé kultury, kterou představuje historický, resp. rukopisný materiál, je prostředkem orientace nikoli jednotlivost, nýbrž třída jednotlivostí (kvalitativní typ, kvantitativní dimenze apod.). S třídami jednotlivostí však tradiční katalogizace buď nepracuje vůbec, nebo s nimi pracuje jen neuměle a nedostatečně. Katalogizace v XML na základě standardu MASTER se tudíž tento nedostatek pokouší odstranit. Je dobré si povšimnout, že element `<overview>` v rámci elementu `<msContents>`, jakož i element `<summary>` v rámci elementu `<msItem>` jsou určeny pro zprostředkování inherentních rysů a údajů a že jsou zaměřeny na prezentaci typů a dimenzí. Zároveň je dobré si povšimnout, že v syntaxi definice typu dokumentu jsou předřazeny elementům orientovaným na jednotlivostní úroveň (tj. elementu `<msItem>` v rámci elementu `<msContents>`, jakož i elementům `<author>`, `<title>`, `<rubric>`, `<incipit>`, `<explicit>`, `<rubric type="final">` a `<colophon>` v rámci elementu `<msItem>`; a právě tak lze rozumět předřazení elementu `<msContents>` elementu `<physDesc>`). Katalogový záznam je tedy vybudován či zkonstruován tak, aby proces zpřístupnění ve všech svých stupních mohl vycházet přímo z něj a nebyl závislý výhradně na informačním vytěžení sekundární literatury. Katalogizace v XML na základě standardu MASTER tedy umožňuje vykročit z bludného kruhu notorik – umožňuje vytvářet nová témata a nové tematické okruhy, nikoli jen vyhledávat další doklady pro témata a tematické okruhy již existující či vytvořené jinde. Bude tedy třeba rozpracovat a kriticky reflektovat úlohu historického a rukopisného knihovníka ve vztahu k takovéto přinejmenším implicitní tvorbě témat. Je zcela zřejmé, že tu stojíme před paradigmatickou změnou.

Přirozeně vzniká mnoho dalších otázek, které bude nutno v souvislosti s využitím XML (resp. vnitřně strukturujících značkovacích jazyků všeobecně) postupně řešit. Jejich přesný tvar a skutečná naléhavost ovšem vyvstane teprve tehdy, až se ukáží ve vztahu k opravdové praktické katalogizaci, nikoli jen k teoretickým úvahám. Myslím tedy, že nyní je hlavním úkolem historického a rukopisného knihovnictví, jakož i rukopisné práce a rukopisného studia vůbec nabýt bohatších a vrstevnatějších zkušeností s tímto způsobem práce, aby bylo možno přikročit k fundamentálnímu budování nové profesionality na tomto poli.

Poznámky:

- 1) Srv. UHLÍŘ, Zdeněk. Nelinearita historického dokumentu v internetovém prostředí. In *Knihovny současnosti 2001. Sborník z 9. konference, konané ve dnech 11.-13. září 2001 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2001, s. 106-122. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně novou problematiku, není ještě dostatečně odborně zpracována, a tak musím odkazovat na vlastní práce častěji, než je obvyklé.
- 2) Srv. CEJPEK, Jiří. Knihovnictví v širších souvislostech. *Národní knihovna*, 1999, roč. 10, č. 6, s. 273-279; UHLÍŘ, Zdeněk. Elektronicko-digitální zpracování historických fondů a nepřímé služby. In *Knihovny současnosti 2000. Sborník z 8. konference, konané ve dnech 19.-21. září 2000 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2000, s. 104-114.
- 3) Srv. UHLÍŘ, Zdeněk. Teoretické problémy katalogizace středověkých rukopisů a jejich informační pozadí. In *Kritické edice hudebních památek. Digitalizace památek – metoda jejich ochrany a prezentace? Katalogizace jako teoretický a praktický problém muzikologické dokumentace*. Ed. Stanislav Tesař. Olomouc : Masarykova univerzita v Brně – Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 79-97.
- 4) Srv. UHLÍŘ, Zdeněk. Digitalizace historických dokumentů a fondů: metodologická výzva hybridní knihovny. In *INFOS 2000. Zborník z 30. medzinárodného informatického sympózia, ktoré sa konalo v dňoch 3.-6. apríla 2000 v Starej Lesnej*. Bratislava : Spolok slovenských knihovníkov – Ministerstvo kultúry SR – Informačná kancelária Rady Európy – Univerzitná knižnica v Bratislave, 2000, s. 205-212.
- 5) Viz UHLÍŘ, Zdeněk. Projekt MASTER a standardizace v oblasti zpracování rukopisů. *Národní knihovna*, 1999, roč. 10, č. 3, s. 109-113; UHLÍŘ, Zdeněk. Projekt „MASTER“ a problematika elektronického zpracování středověkých rukopisů. *Ikaros* [online]. 1999, č. 8 [cit. 1999-09-01]. Přístup z: <http://ikaros.ff.cuni.cz/1999/c08/master.htm> (30. 11. 2000); BURNARD, Lou, ROBINSON, Peter. Vers un standard de description des manuscrits : le projet Master. In *Document numérique*, vol. 3, no. spécial 1-2/1999: Les documents anciens, s. 151-169.
- 6) Viz *Reference Manual for the MASTER Document Type Definition*. Ed. Lou Burnard. Přístup z: <http://www.hcu.ox.ac.uk/TEI/Master/Reference/> (19. 6. 2001).
- 7) Zde i nadále používám zobrazení, jak je podává MASTER: Prototype online XML viewer (Beta 1.00). Přístup z: <http://www.cta.dmu.ac.uk/projects/master/viewer/> (8. 2. 2001).